

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

A Dohány körzet 2016-os éve (6-7. oldal)

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 8. oldal)

A gettó felszabadulására emlékeztünk (2. oldal)

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Ács Tamás: Ma elmondjuk imáinkat, letesszük kavicsainkat...

Hetvenkét éve, január 18-án szabadult fel a budapesti gettó. A hagyományoknak megfelelően a Dohány utcai zsinagógában emlékeztünk e napra és a mártírokra. Az eseményen szokás szerint több honi politikus és külföldi diplomata is megjelent.

A megemlékezésen Ács Tamás, a BZSH elnöke arról beszélt: ez a nap arra kötelez minden jó érzésű, tisztességes magyar állampolgárt, hogy az egyre kevesebb holokauszt-túlélő szemébe nézve ígéretet tegyen, amit a magyar zsidóság ellen elkövettek, soha nem hagyja elfelejteni, és a történelemhamisítók által sem engedi elfeledtetni.

A BZSH elnöke elmondta, emlékeztetni kell a felnövekvő generációkat arra, kikhez tartoztak azok a kezek, amelyek a gettót felépítették, és arra kényszerítették az addigra már anyagilag, jogilag és egészségileg is tönkretett, emberségükben megalázott pesti zsidókat, hogy egy-egy lakásban harmincad-magukkal éhezzenek, a legalapvetőbb emberi szükségletektől megfosztva vegetáljanak. Kiemelte, újra léteznek, – bár nem nagy számban – olyan csoportok, amelyek embereket származásuk, vallásuk, nemi identitásuk alapján megkülönböztetve kezelték, újabb gettók építéséhez.

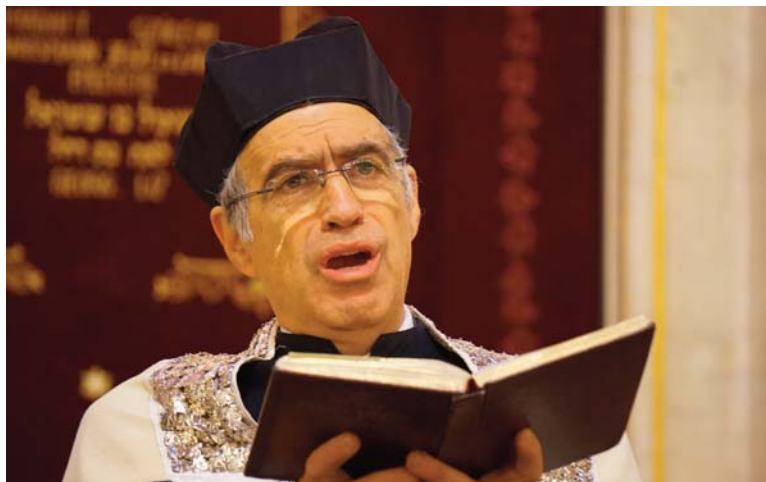
Ács Tamás az áldozatok előtt fejet hajtva hozzátette: ma elmondjuk imáinkat, letesszük kavicsainkat, és emlékezünk azokra, akik családtagjaink, barátaink, ismerőseink voltak...

A gettó

A budapesti „nagy” gettó határait megszabó belügyminiszteri rendelet 1944. november 29-én jelent meg, a Dohány utca, Nagyatádi Szabó (ma Kertész) utca, Király utca, Csányi utca, Rumbach Sebestyén utca, Madách Imre út, Madách Imre tér és Károly körút által határolt területet december 10-én zárták le. A 4513 lakásban összezsúfolt emberek száma 1945 elején elérte a 70-80 ezret. A gettó 1945. január 18-i felszabadulásakor csak a Klauzál téren több mint 3000 temetetlen holttestet találtak. Az ostromot és a nyilasok rémuralmát 70 ezer ember élte itt túl.

Totha Péter Joel főrabbi, a Tábori Rabbinate vezetője felidézte: a budapesti gettó lakóinak többsége 16 éven aluli gyermek volt. Ők vidéki társaikhoz képest szerencsésnek mondhatták magukat, hiszen vidéken csak véletlenül marad életben néhány gyermek, míg Budapest tele volt árva, félárva gyermekkel.

A főrabbi elmondta: a gettó lakosságának növekedésében közrejátszott az is, hogy a nyilasok oda vitték a letartóztatott bujkáló zsidókat, sokan pedig önként vonultak be, amikor minden erőforrásuk kimerült, és nem bírták tovább a bujkálást. Hiszen minden szörnyűség ellenére, a gettóban legalább időnként élelemhez lehetett jutni...

A zsinagógai megemlékezés főkantorunk, Fekete László gyászimájával fejeződött be.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

A rendezvény végén, a szokásos koszorúzás után tehették le a megjelentek mécseseiket, s az emlékezés köveit a zsinagóga oldalánál elhelyezett emléktáblánál.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja

17:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával, sakk, kártya, kávé és tea várja híveinket!

Péntek esti ima: 17:00-kor a **Hősök Templomában.**

Szombat reggeli ima a Hősök Templomában: Sachrisz: 9:30

Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, esti ima: 17:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

január 28.	16:25	február 4.	16:30	február 11.	16:45
február 18.	16:55	február 25.	17:10		

Felnéztünk a szobában és láttuk a csillagos eget...

2005 óta, éppen ma, január 27-én tartják a holokauszt nemzetközi emléknapját - a legnagyobb és leghírhedtebb náci haláltábor, Auschwitz-Birkenau 1945-ös felszabadítása tiszteletére (is). A Páva utcai Emlékközpontban nem csak ekkor, hanem rendszeresen tartanak előadásokat túlélők, általános-, és középiskolás tanulók számára. A talán egyik legtöbbet hívott vendég, a Dohány körzet tagja, Sommer Katalin. Képzletben üljenek be Önök is az egyik terembe, és a diákokkal együtt hallgassák Kati történetét...

– 1939 februárjában születtem egy neológ zsidó családba. Apukán textiltechnikus volt a Magyar Pamutipárnál, míg anyu az irodában dolgozott ugyanennél a cégnél. Itt is ismerkedtek meg. Őcsém egy évvel fiatalabb, ő 1940-ben született – kezdi rendre családja bemutatásával emlékezését Kati.

– Mint biztos tudjátok, 1939 szeptemberében kitört a második világháború. De már korábban is elkezdődött a zsidóüldözés. Egy ideig mi itt Magyarországon viszonylag nyugalomban élhettünk. Apunak ugyan felmondtak, de mert jó munkaerő volt és szerették, létrehozta neki egy textil lerakatot, amit vezethetett. Aztán idővel behívták munkaszolgálatra, ők voltak a lapátos hadsereg – katonaság, de fegyver nélkül. Árkot ástok, utat építettek... – Mi a Nagymező utca 25-ben, egy

csillagos házban laktunk. Nagybátyám, aki Miskolcra költözött fel Pestre, - s ezzel a vidéki rokonság egyetlen túlélője lett (!) – szerzett nekünk svájci menlevelet és ezzel költöztünk be a Budai Nagy Antal utca 3 alatti, egyik védett házba. Ám sokáig nem lehetett nyugtunk, mert néhány 18-19 éves keretlegény betört a gettóba és szétverte ezeket a papírokat és az ott talált sok-sok embert a Duna felé terelte. A sor elején állókat elkezdtek párosával Dunába löni. Mi szerencsére hátul álltunk, rengeteg gyerek volt – egy elkezdett sírni, a többi folytatta... Valaki meghallotta, mert értesítette a svéd követséget. Utólag tudtam meg, hogy Raoul Wallenberg jött értünk – nem tudom, hogy megfenyegette, vagy lefizette a nyilasokat, de megmentett minket. Ezután mindenkit a

Sommer Kati anno édesanyjával és öccsével

nagy gettóba tereltek be. Emlékszem, a Klauzál téren egy asztal mögött ültek férfiak és adtak címet. Mi az Akácfa utcába kerültünk egy földszinti lakásba, amelyben már nagyon sokan éltek. Anyu valahogy elintézte, hogy a Holló utca 7-ben lévő nyomda gondnoki lakásába költözhessünk. Aztán december végén Budapest szőnyegbombázást kapott, s hogy ne féljünk annyira, anyu egy dunyhát terített öcsémre és rám. Amikor véget ért, a csillagos eget láttunk magunk felett, ugyanis a légnyomás elvitte a tetőt. Így továbbálltunk a Dob utca 6-ba, ahol két lépcső is volt, mi gyerekek azokon futkároztunk le, s fel. Idővel ide is betörték a nyilas suhancok és nőket akartak kivinni gettón kívüli munkára. Anyu azt gondolta, ha elmegy, soha többé nem jön vissza. Így míg a főlépcsőnél gyűjtötték össze az embereket, mi a hátsón szöktünk ki. Ekkor a Klauzál utcai kórházhoz mentünk, amely már tele volt. Nem akartak beengedni, de amikor ajtót nyitottak, anyu betette a lábát és betolt minket az öcsémmel. Ezek után

... és manapság

kénytelenek voltak őt is beengedni. Itt ért minket a budapesti gettó január 18-i felszabadulása. Hazamentünk, de a lakásunk félig le volt szakadva, a cseléd-szobában húztuk meg magunkat heten! Apu azonban már soha nem tért vissza a munkaszolgálatból. Egy bajtársa mesélte el,

Megható volt, amikor az egyik nemzetközi iskola, különböző országokban született diákjai, az előadás, illetve a kérdések után sorba álltak és egyesével szorították meg Kati kezét, ölelték, simogatták és mondtak neki köszönetet...

(sch)

Szeretettel meghívjuk a

Az eseményre ingyenes a belépés, de regisztrációhoz kötött, fulopvildi@gmail.com, 06-30-539-4683

Gyerekúszást szervez a Mazsihisz

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) – 3-6 éves óvodáskorú gyermekek részére vízhez szoktató úszásoktatást szervez. A tanfolyamok helyszíne: Budán a Hegyvidéki Szabadidősport Kft.: (XII., Városmajor u. 29.) szám alatti tanuszodája. Pesten a Holmes Place: (VII. Holló utca 12-14., Gozsdu "C" Udvar) alatti medencéje lesz.

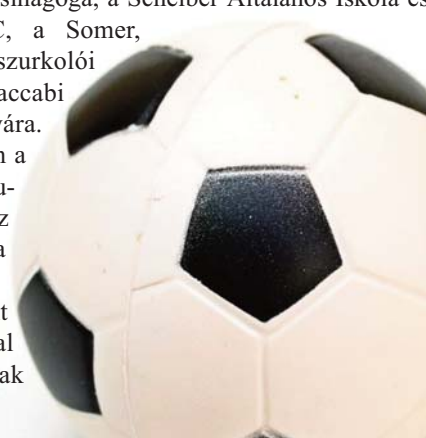

A nyolc alkalmas tanfolyamok február 28-án (kedd) 16:00 óra, illetve 16:30 órakor indulnak és heti rendszerességgel követik egymást. A tanfolyam díját a MAZSIHISZ fedezi.

A tanfolyamra az esemeny@mazsihisz.hu e-mail címen lehet jelentkezni. A levél tárgyába írják: úszásoktatás. Adják meg a jelentkező gyermek és a szülők/törvényes gondviselők pontos nevét és a telefonszámot, amelyen Önök elérhetők. Férőhelyek korlátozott számban állnak rendelkezésre. A jelentkezési lapokat, a szabályzatokat (telefonos időpont-egyeztetés után) személyesen kell, a Mazsihisz székházában (Bp. VII., Síp utca 12.) valamelyik szülőnek/gondviselőnek aláírnia, az így kapott sorsszám alapján lehet a gyermek a tanfolyam résztvevője. Ha a jelentkezők száma meghaladja a lekötött kapacitást, a MAZSIHISZ további tanfolyamokat szervez. A meghirdetett úszástanfolyamon olyan gyermekek vehetnek részt, akiknek a családja kapcsolódik a MAZSIHISZ intézményrendszeréhez, vagy tagja valamely taghitközségének.

Chanukkai foci

A hagyományokhoz hűen tavaly decemberben is megrendezte a Hanukkai Kispályás Foci Kupát a Maccabi VAC, a Bálint Ház és a Hasomer Hacair Magyarország. A Bethlen téri zsinagóga, a Scheiber Általános Iskola és Gimnázium tanárai, a BMC, a Somer, valamint az MTK és a Vasas szurkolói csapatai mellett a rendező Maccabi VAC két együttese lépett pályára. A tornát a BMC nyerte, miután a döntőben legyőzte a Maccabi juniorjait. Harmadik helyen az MTK szurkolói csapata zárt a Scheiber tanári kara előtt. Az eseményt szokás szerint chanukkai gyertyagyújtással zárták, s ismét nagysikert arattak az ízletes fánkok.

Pesti Sólet menü a BZSH Kóserkonyha receptjei alapján

Zöldséges Májgaluska leves

Hozzávalók: Leves: 1 fej vöröshagyma, 3 gerezd fokhagyma, 2 evőkanál kacsaszí, 2 db sárgarépa, 2 db gyökér, 1 db karalábé, 1 db zeller, 1 db zellerlevél, 1/2 csokor petrezselyemzöld, ízlés szerint só, őrölt bors.

Májgaluska: 30 dkg csirkemáj, 1 fej vöröshagyma, 1 db tojás, 1 evőkanál liszt, 2 evőkanál zsemlemorzsza, 1 kávéskanál fűszerpaprika, 1 kávéskanál morzsolt majoránna, 1/2 csokor petrezselyem, ízlés szerint só, őrölt bors.

Elkészítés: Zsíron megdinszteljük a felaprított vöröshagymát, majd hozzáadjuk a fokhagymát és a feldarabolt zöldségeket, fedő alatt pároljuk. Megszojzuk liszttel, elkeverjük, pirítjuk, majd belekeverjük a pirospaprikát, felöntjük 2 liter vízzel, sózzuk, borsozzuk. Beletesszük a felezett paprikát és paradicsomot, zellerlevelet és a felaprított petrezselyem felét, majd felforraljuk, és rövid ideig főzzük. Közben ledaráljuk a májat, a hagymát lereszeljük, vagy apróra vágjuk, majd az összes többi hozzávalóval elkeverjük, és ha a levesben minden megfőtt, beleszagatjuk, és megfőzzük.

Libacomb ricset 4 főre

Hozzávalók: 30 dkg árpagyöngy, 15 dkg szárazbab, 4 kisebb libacomb (egyenként kb. 40 dkg), 1 vöröshagyma, 1-2 babérlevél, 1 csapott evőkanál só, 2 kisebb sárgarépa, 1 gyökér, fél karalábé, 3 kisebb burgonya, 1 mokkáskanál őrölt fekete bors, 1 csapott kiskanál majoránna, 1 kiskanál pirospaprika, 2 gerezd fokhagyma, 1/2 csokor petrezselyem.

Elkészítés: Főzés előtti este hideg vízbe áztatjuk az árpagyöngyöt és a babot. Másnap leöblítjük, és egy lábasba szórjuk. A leborzított, félbevágott libacombokat belerakjuk, fölaprított hagymával ízesítjük. Annyi vizet öntünk rá, amennyi ujjnyira ellepi, babérlevéllel fűszerezzük, megsózzuk, fölforraljuk. Ezután kis rést hagyva lefedjük, kis lángon kb. 45 percig főzzük, de az is jó, ha sütőben, közepes lángon pároljuk. Ezalatt a zöldséget, illetve a burgonyát megtisztítjuk, előbbit kisujjnyi hasábokra, az utóbbit kockákra vágjuk. A félpuha húshoz keverjük, megborsozzuk, a majoránnával, a pirospaprikával meg a zúzott fokhagymával fűszerezzük, 2 deci vizet ráöntünk, és továbbra is lefedve, kis lángon mintegy 30 perc alatt teljesen puhára főzzük. A tűzről lehúva fölaprított petrezselyemmel meghintjük, végül még 10 percig állni hagyjuk, ezalatt a bab és az árpagyöngy is felszívja a felesleges folyadékot. A ricset akkor jó, ha sólet sűrűségű.

Tu bisváti gyümölcssaláta 4 főre

Hozzávalók: 1 nagyobb alma, 2 db banán, 1 db narancs, 2 db mandarin, 2 db kiwi, 1 db körte, 1/2 doboz őszibarackbefőtt, 1/2 doboz ananász befőtt, 2 szem mirelit szilva, 2 szem mirelit eper, 1 marék mirelit málna, 1 marék mirelit szeder, 1 evőkanál mazsola, 5 dkg dióbél, ízlés szerint aszalt datolya és aszalt füge, 1 evőkanál méz.

Elkészítés: Nyilván a mirelit gyümölcsök felcserélhetők frissre, de nem most van az idényük, így fagyasztott állapotban könnyebben beszerezhetők. A friss gyümölcsöket megmossuk, megpucoljuk és közel azonos nagyságra daraboljuk. A mirelitet szobahőmérsékleten kiolvasztjuk, lecsepegtetjük. A mazsolt beáztatjuk.

Az összes gyümölcsöt nagy tálba tesszük. A befőttek levéből pici víz és a méz hozzáadásával levet készítünk, amit ráöntünk a gyümölcsökre. Néhány órára hűtőszekrénybe tesszük, hogy összeérjenek az ízek, majd kompótos tálakban tálaljuk.

Jó étvágyat kívánunk!

Várkonyi Tibor

Nagy magyar Don Giovannik

Karajannak hála, az Unitel Classic zenei tévé sorozat megteremtésével Salzburgból elérkezett hozzánk is a Mozart gála, és benne válogatott nemzetközi énekes sztárok föllépésével a Don Giovanni bámulatos részletei. Nem első ízben.

Karajannak hála, az Unitel Classic zenei tévé sorozat megteremtésével Salzburgból elérkezett hozzánk is a Mozart gála, és benne válogatott nemzetközi énekes sztárok föllépésével a Don Giovanni bámulatos részletei. Nem első ízben.

Évtizedekkel korábban, Budapest, benne az Operaház Európa egyik Mozart központja lett. Három csodálatos esztendőre azzal, hogy a dalszínház élére a Stockholmból haza invitált nagy tudóst, Tóth Aladárt, Fischer Annie férjét nevezték ki az Andrássy úti palota igazgatójává. Tudomására jutott, Dél-Amerikában agyműtéten esett át a zenevilág egyik legnagyobb Mozart dirigense, a náci elöl menekült Otto Klemperer, nyomban 1947-ben meghívta, eljönne-e a Duna partjára a zenekart vezetni. Volt ennek csekély zsidó vonatkozású előzménye is. A még Salzburgba „száműzött” világhírű lírai tenort, Pataky Kálmánt, a nagy Shakespeare színész Beregi Oszkár vejét hívta meg elénekelni a Don Giovanni két legendás áriájának az eléneklésére. Világszám lett, legenda.

Néhány évvel később, ugyancsak a nyilasok által elűldözött két zsidó világsztárt, az orgonabűgű Székely Mihály basszust, és a páratlan bariton Svéd Sándort kérte föl Tóth Aladár a Don Giovanni kulcszerepeire. Klemperer a zenekar élén, két ilyen szenzáció a színpadon, gyorsan híre kelt. Európa és a nagyvilág Mozart rajongói igyekeztek Budapestre, ezt kihagyni nem lehetett. Ha nagyon rövid időre

is, a Duna partja lett a zenei világ egyik Mozart központja. Pedig nem volt könnyű.

Klemperer nem teljesen egészségesen érkezett meg, alig néhány hónappal súlyos agyműtete után, mondhatni félig bénán. Ahogyan egy világhírű dirigenshez illik, frakkban, fehér csokornyakkendővel kapaszkodott föl a karmesteri emelvényre, de a lábán gumicsizmával. A nézőtér első soraiban lehetett csak látni, de a teljesítményt hallani mindenhol. A harmadik emeleti második sorban is, ahová a színpadnak csak apró részletei bukkantak föl, de a hang

mesésen eljutott. Ifjú férj voltam, őszintén szólva, nem éppen zeneileg kifinomult ízlésű bájos feleség olda-lán, de Klempererrel igen gyorsan sikerült belé oltani a szenvedélyt. A pénztárcánk bánta, mert volt olyan hét, hogy a Maestro szenvedélyesen mindent elvezényelt. A Szöktetéstől kezdve a Figaro házasságán át a Così fan tuttég, sőt Budapest fölbresztette benne eredeti Wagner szenvedélyét is, mert jól ismerte ugyan a Bayreuth-i óriás antiszemita hajlandóságát, de a Lohengrint, a Mesterdalmnokokat és a többieket nem lehetett mellőzni. A magyar főváros, az operamuzsika egyik nemzetközi fellegvára volt, de Klemperer jelenléte megsokszorozta a hírnevét. Néhány hónap alatt Béccsel, Milánóval, Salzburggal és társaival kezdett vetekedni. Klemperer a nem csekély fizikai megterhelés ellenére is élvezte ezt. Pedig

megtörtént, hogy egy-egy este elszenderült, fél óras késéssel kapaszkodott föl a zenekar élére. Nekilátott, hajszolva a muzsikásokat, és az eredeti időre fejezte be. Akkor is vastapssal, forró ünnepléssel, híre kelt ennek is a nagyvilágban, érdemes volt ezért is az Andrássy útra jegyet hajszolni. Három kerek esztendeig tartott ez, úgy 1949 vége tájáig, gyarapodott a hírneve. Budapest, mint a Mozart és Wagner világ egyik fővárosa, szakadatlanul. A technika csodájaként még csupán a CD lemez terjedt el, mozgóképnek, DVD-nek nyoma se, de már terjedni kezdett

házi mozi apparátus, az öt-hat kis hangszóró már elhíresztelte a varázsát, akár a nézőtér hallgatuk volna. Egyetlen világosszürke film terjesztette el a Klemperer csodát, a IX. szimfónia négy tételét, később lett belőle „technikai szenzáció”, a már valamivel jobb változat terjedt a kezdődő tévé képernyőin. De a hír, a csoda legendája szállt. Tóth Aladárnak sikerült egyhuzamban csaknem három éven át Budapestre kötnie Klemperert és hírnevét, de szomorúan konstataálni kellett, hamarosan csak vége szakad.

Eljutott Londonba a híre, hogy a legendás budapesti évek a végük felé járnak, a Maestro „fölszabadul”, megnyerhető. Szerződési ajánlat érkezett, odakünn önálló zenekart kap, a később még a Dunaparti legendánál is kapósabb Philharmonia együttest és kórust, a még a tetszetősen dobozokba csomagolt Da Ponte dalművek,

versenyművek zenekari és szólista változatai. A napokban föllelt eddig szunnyadó három „elfelejtett” CD, Mendelssohn Szentivánéji álom szvitje, Berlioz Fantasztikus szimfóniája, és egy Brahms szimfónia. Özönlöttek a megrendelések a Themze partjára, hiszen legenda lett az is, hogy a budapesti három év után, Klemperer Londonban csaknem kilenc évtizedes életkoráig folytatta. A zenetörténet példátlan aranykora.

Kétségtelen, hogy mindehhez képest a nem teljesen három Dunaparti esztendő csaknem csekélység, de nélkülözhetetlen része a dúsgazdag életműnek. Miért is szerénykednénk, amikor

benne van Tóth Aladár tüneményes része is? Azt azonban bűn volna elhallgatni, hogyan viselkedett ezzel a páratlanul remek tudóssal mai korunk elvetemült politikai jobboldala. Tóth Aladár Klemperer budapesti három éve után egészen az 1956-os forradalom kezdetéig az Opera élén maradt, és utólag ezt úgy jellemezték, „kiszolgálta a Rákosi rendszert is”. Förtelmes rágalom és hazugság. Eddig züllött napjainkig a politikai morál.

Kikapaszkodni belőle nem ígérkezik egyszerűnek...

A Dohány-körzet egy é

Ismét egy mozgalmas éven van túl körzetünk. Miként az elmúlt két esztendőben, ezúttal is képekben mutatjuk be, mi történt velünk. A sok-sok esemény és a hely szűke okán több program fotója sem fér be az újságba, így egy rövid felsorolás a 2016-os eseményekről.

Kezdjük a visszaemlékezést a fájó eseményekkel. Rosszul indult az év: januárban elhunyt, s eltemettük a körzet két szeretett tagját. Moussung Éva nénit és Hajdú Joli nénit, illetve Sugár Lilit. Míg az év végén, novemberben Dancz Gábor, decemberben pedig lapunk tördelője, Komár Gábor hagyott itt minket...

Szerencsére örömből is bőven jutott nekünk: kántorunknak, Rudas Daninak és lapunk, sokak által kedvelt képeslapos sorozatának szerzőjének, Izsák Gábornak is kislánya született – Lea Jáhel, illetve Szandra. Ráadásul zsinagógánk újra esküvőnek adott otthont, Pandzarisz Tamás és Edina állt a hűpe alá, a jócskán megtelt Dohányban.

Körzetünk vezetői előző évben is rendületlenül szervezték számunkra a programokat, melyek ismét számtalan tagunknak (és vendégnek) szereztek örömet. Többször is kitehettük (volna) a „Megtelt” táblát a Talmud-Tórában, vagy éppen a Goldmark-teremben.

Mára természetessé váltak az ünnepekhez kapcsolódó közös vacsorák, s a heti sálesüdeszek. Utóbbi alkalmakkor rendszeresen köszöntjük születésnaposainkat – a tavalyi év a hetvenes számról szólt, hiszen többen 70. évüket töltötték. /Ugyanez lesz idén is!/
A Kulturális Páholyban vendégül láttuk Gárdos Pétert, beszélt szülei megismerkedéséről szóló filmről is. A Hajnali láz-t nem mellékesen pár nappal korábban közösen néztük meg a Puskin moziban. Járt nálunk Bálint András, aki a múltidézés mellett arról is szólt, hogy ugyan már nem igazgatja a színházát, de talán még elfoglaltabb. Míg Joszi Ben Nun az ókori budai zsidókról tartott izgalmas előadást.

A kile tagjai fentiekén túl is sok-sok időt töltöttek együtt, hiszen közösen utaztak Izraelbe, nyaraltak Balatonfüreden, de körbejártuk a Parlamentet is. Ahogy az lenni szokott, diplomaták, miniszterek stb. sora fordult meg zsinagógánkban. Július végén búcsút vettünk az Izraelbe hazatérő nagykövettől, Ilan Mortól, novemberben pedig már találkoztunk utódával, Yosef Amranival.

Tavaly is otthont adtunk a gettó felszabadulása évfordulójára szervezett megemlékezésének, a Múzeumok Éjszakája, és Zsidó Kulturális Fesztivál programjainak, az Élet Menete 2016-ban (is) zsinagógánktól indult.

Továbbra is sok érdekes cikket olvashattak a Pesti Sólet „testvéreinél”, a Dohány zsinagóga honlapján és facebook oldalán. Szentgyörgyi Ákos barátunk remek fotóinak köszönhetően kicsit még akkor is részesei lehetnek az eseményeknek, ha nem vettek azokon részt.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos, Villányi András és Pesti Sólet archívum

Rudas Lea Jáhel és apukája

Zájin Ádár vacsora a Goldmarkban

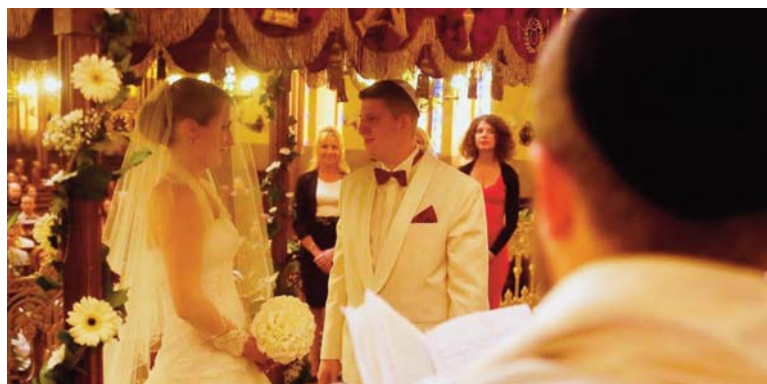
Hajnali láz c. film és Gárdos Péter

Bálint András a Kulturális Páholyban

ve (2016-os) képekben

Pandzarisz Tamás és Edina esküvője

Lag Boajmer az udvaron

Balatoni nyaralás

Dohánykörzet a Parlamentben

Ima a Siratófalnál

Joszi Ben Nun előadása

Purim a Hősökben

Dési János

Humor a Holocaustban

Már a cím is veszélyes: Humor a Holocaustban, vagy talán inkább a Holocaust idején. Pedig igazán komoly munkáról van szó, az izraeli Chaya Ostrower könyvéről, amely alcíme további eligazítást ad a mű tárgyát illetően: Ez tartott minket életben.

Mármint a humor, a művészet, az emberiségbe vetett hit.

A szerző, pszichológus-kriminológus, PhD dolgozatában foglalkozott a kérdéssel a Tel Aviv-i Egyetemen és ezért kapta meg a doktori címet. Könyvben is megjelent elemzése (angolul Chaya Ostrower: Humor int he Holocaust, It Kept Us Alive, Jeruzsálam, Yad Vashem, 2014.) alapjául azok az interjúk szolgálnak, amelyeket éveken keresztül folytatott a haláltáborok túlélőivel. A beszélgetéseket elemezve jutott arra a következtetésre, hogy a humor afféle lelki ellenállás része volt a szörnyűségekkel szemben a gettókban, a munka- és haláltáborokban.

humor kérdését egy lapon emlegetni.

Egyetemi kollégái is óvták a témától, azt tanácsolva neki, foglalkozzon valami mással, ebből lehetetlen lesz doktorálnia. Ráadásul a holocaust ügye Izraelben is szent. Korábban soha, senki nem mert még csak hasonló kérdésben sem publikálni.

S tény, hatmillió ember módszeres legyilkolása minden, csak nem humoros. Ugyanakkor – teszi hozzá – tény, a humorérzék és talán a kultúra segíthetett abban a túlélőknek, hogy valahogy mégis elviseljék azt, ami egyébként em-

Tudunk magyar vonatkozású történetről is, ha nem is feltétlenül a humorról, de arról szól, miként lehetett a kultúra életmentő a haláltáborban.

A nyolcvanas évek közepén Rékai Gábornak volt a Magyar Rádióban egy műsora. Ennek egyik adásában hangzott el, hogy a szerkesztőség arra kérte hallgatóit, akinek van valami különleges története ossza meg velük. Sok más között érkezett egy nagyon meglepő levél is.

„1944 nyarán egy vasárnap Auschwitzba bejött egy nő a barakkba, azzal, hogy elénekel nekünk pár dalt, ha meghallgatjuk. Elkezdtek potyogni a könnyeim, annyira nagy volt a kontraszt.”

A rádiós zenei szerkesztőnek, Bubnó Tamásnak rémlett, hogy ő már korábban hallott valami efféle történetet. Egy zenetanár mesélt neki efféle. Megkereste hát a hölgyet, aki elbeszélte neki ezt és a riportterrel elvitték a levélíróhoz. Gondolták, milyen érdekes lesz, hogy a két – akkor már meglehetősen idős hölgy – a mikrofon előtt beszélheti meg, az átélt szörnyűségeket.

A levélíró valahogy így kezdett bele: nagyon kevesen menekültünk meg, kész csoda hogy mi igen. Ahogy odaértünk Auschwitzba azonnal beteg lettem, elvittek kórházba. Mire visszavitték a barakkba, már senki nem volt ott, akit ismertem. Idegenekkel kerültem egy barakkba. Augusztus közepétől voltam ott. Teltek múltak a napok, s egyszer csak bejött egy szép fiatal nő és elkezdett énekelni.

Egyszer csak – negyven évvel az események után – kibomlik a történet. Az egykori auschwitzi énekes „közönsége” egy tagjával találkozik a mikrofon előtt. Hiszen ő volt, az, ő énekelt ott a reménytelenség köze-pén. De mit? „Mindenfélét. Először az én

barakkomban, hogy ne verjenek addig sem, amíg énekelek. Aztán két máramarosi nő elkezdett slágereket énekelni és kitelt az időm. De akkor átmentem más barakkokba is énekelni.”

S bár 16 órás sorakozókkal, kényszermunka, gyötörték őket, embertelen körülmények között tartották az embereket. S a Schumann vagy Schubert dalok, ha pillanatokra is, de talán feledtetni tudták a teljesen reménytelen helyzetet. Később operarészletek is következtek, talán a Carmenből.

Pedig a körülmények finoman szólva, közel sem voltak ideálisak. Körülbelül 500-an élhettek a blokkban, amiben semmilyen bútor sem volt. Akadt, akinek jutott takaró, nem kevesen voltak, akiknek még az sem. Sokszor előfordult, hogy takaró nélkül a pusztaság földön tudtak csak aludni. Nem volt ivóvízvíz bár, lajton hoztak vizet, de abból nem lehetett inni. Kávé csináltak belőle, de legtöbbjüknek az sem jutott. Éheztek és szomjaztak. Ha mégis valami minimális enivaló került, ötven-hatan ehetek egy soha el nem mosott csajkából.

A nőket kopaszra borotválták. A kápók verték őket. Mosakodásról szó sem volt.

„Akinek haja volt, annak joga volt minket ellökni, ahová inni mentünk.

A téma kockázatos, több szempontból is. A tömeggyilkosságok sora, egy nép kiirtásának (majdnem sikeres) története nehezen fér meg a közgondolkodásban a humorral, vékony jégre merészkedik, aki ezzel foglalkozik. Arról nem is beszélve – arra is vigyázni kell, nehogy a holocaust tagadói arra használják fel írását, hogy lám, nem is lehetett az olyan szörnyű, ha még viccelődni is kedve volt az embereknek,

Ostrower ügyesen kerüli ki ezeket a csapdákat, felemlítve azt, hogy a humor közismerten nagyon fontos szerepet játszik az ember lelki védekező mechanizmusában, s talán ez a leghatásosabb eszközök egyike is a szörnyűségek elviselésében. Ugyanakkor egy interjújában elmondta, amikor Auschwitzba látogatott, maga is megrendült azon elgondolkozva, vajon szabad-e Auschwitz és a

beri ésszel elviselhetetlen. Sok túlélő interjúalany elmondta, talán az egyetlen reménysugarat jelentette az, hogy még létezik emberi humor.

A könyvben többen beszámolnak arról, hogy például Birkenauban, a női táborban egész kis daljátékokat, sőt afféle balettokat is megpróbáltak előadni.

Van, aki arról beszélt, hogy fogoly kabaré színészekkel és írókkal készítettek előadást, amit aztán a legnagyobb titokban mutattak be éjszaka a barakkban, Auschwitzban. Ahogy az egyik volt fogoly fogalmazott: Bár éheztek, de akadtak olyan pillanatok, amikor úgy érezték a „lelki táplálék” fontosabb, mint a testi, s volt, aki még azon az áron is megnézte az előadást, hogy így lemaradt az életmentő ételosztásról. Más éppen azt mutatta be, hogy egy produkció miként segíthet neki, elkerülni például a verést.

De ugyanígy volt a végénél. Amikor sípoltak 12 ember rohant, vödörök voltak. Azért kezdtem el énekelni, mert állt egy nő a korbáccsal, hogy schnelle schnelle és vertek, és rohanni kellett a vödörrel a latrinára. Talán, addig sem bánt, amíg énekelek gondoltam.”

Zsinagógák a nagyvilágból – Sümeg

Képeslapok – képes történelem (LVIII. rész)

Öt éve, egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, az országot hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal stb. foglalkozó lapokat tartalmazza.

Mai látogatásunk színhelye a Veszprém megyében található Sümeg városa. Legismertebb látványossága a vár, de rendelkezik őskori kovakő bányával is! Nézzük meg, hogy a zsidók milyen kapcsolatban voltak a várossal!

Sümeg régészeti leletek tanúsága szerint már a bronzkorban is létezett. A rómaiak idejében is lakott volt, ebből az időszakból is becses értékek,

Stílusa ún. romantikus-eklektikus, amely magán őrzi a kor építészeti jellegét, szellemét. Ekkortájt a város összlakosságának 6%-a volt zsidó.

A hitközség fejlődését mutatja, hogy az önálló zsinagóga felépítésén túl, iskolát, mikvét, temetőt és jószoigálati egyleteket hozott létre és működtetett. Továbbá, aktívan részt vett a város

Ellenbogen Izsák rabbi, aki szintén az üldöztetés áldozatául esett...

1942-re megcsappant a zsidók létszáma Sümegen. A népszámlálási adatok már csak alig 200 zsidót számoltak a városban és közvetlen környékén.

A zsidókat sújtó törvények Sümeg zsidóit sem kímélték. Amikor kötelezővé tették a munkas-

zolgálatot, a hitközség rendelkezésre bocsátotta tanácstermét a romániai munkaszolgálatosok részére 1943-ban.

1944-ben megkezdődött a végjáték. A „megszokott” forгатókönyv szerint jártak el a sümegi hatóságok (is). A helyi zsidó lakosság férfitagjainak nagy részét munkaszolgálatra vitték el. Az otthon maradtakat, asszonyokat, gyerekeket, aggastyánokat gettóba kényszerítették, majd kirabolták, kifosztották, Zalaegerszegre szállították őket, majd onnan deportáltak mindenkit a halálgyárakba.

A kevés sümegi és Sümeg környéki zsidó, aki túlélte a tragédiát (kb. 40 ember) megpróbálta újraindítani a hitközséget. A közösség Wirth Lászlót, majd Krausz Henriket bízta meg a hitközség rabbi tisztjével. Az 1956-os események ismét elindí-

tottak egy lavinát, így az 1960-as évekre már csak néhányan, öten-tízen maradtak a városban. Az 1960-as évek közepére teljesen elnéptelenedett a zsinagóga, így a MIOK eladta az állam részére. Átalakították, manapság a Kisfaludy Gimnáziumnak ad otthont.

Jelenleg úgy tudjuk, nincs már semmilyen zsidó jelenlét a városban és környékén sem. Egy nagyon odaadó kezdeményezésnek köszönhetően pár éve Miklósi-Sikes Csaba vezetésével rendbe hozták a zsidó temetőt. A felújítás után viszont a temetőt körülvevő téglakerítést megbontották és ellopták építkezéshez felhasználva. Szerencsére a sírokat nem bántották!

Érdekesség, hogy a városban született (1868) Vázsonyi Vilmos (eredeti nevén Weiszfeld Vilmos). Ügyvédként, liberális-polgári demokrata politikusként és miniszterként vált Sümeg híres szülöttévé. A Hunyadi téri zsinagógában és a Síp utcai MAZSIHISZ székházban is emléktábla őrzi nevét.

Izsák Gábor

épületrészletek maradtak az utókorra. A várat IV. Béla építette közvetlen a tatárjárást követően, melyet a veszprémi püspökség fejezett be.

A török hódoltság kezdetén a Dunántúl egyetlen magyar kézen lévő vára volt. Veszprém 1553-as elestével a püspökség ide költözött és több, mint 200 évig itt is székelte. Itt őrizték öt évtizedig Szent László hermáját is.

Dokumentumok szerint az első legálisan ide telepített zsidók 1711-ben, a mai Ausztria területéről jött rohonci zsidók voltak. Ők a kurucok elől menekültek ide. Az itt élő zsidók kis számban voltak jelen, mert lélekszámukat erősen korlátozták az uralkodói és helyi rendeletek.

Nagyobb zsidó jelenlét csak az 1850-1860-as évek alakult ki, mikor szükségessé vált a hitközség létrehozása. Ezt megelőzően a sümegi hitközség Csabrendekhez tartozott. 1885-ben alakult meg az önálló sümegi hitközség.

Az első zsinagógát még 1866-ban építették, amelyet később lebontottak. A mai napig látható épület 1913-ban készült el végleg.

fejlődésében. A környékbeli települések kisebb zsidó közösségei is csatlakoztak Sümeghez, így az zsidó anyakönyvi kerületi központtá válhatott. Az 1910-es évek több mint, háromszáz zsidó szerepelt a lakosság nyilvántartásában. 1912-ben Pfeiffer Izsákot választották meg a sümegi rabbinak. Kiváló rabbi, irodalmár, költő, műfordító volt. Nagyon sokat tett a sümegi zsidóság fejlődéséért.

Az 1919-es fehérterror sok szenvedést hozott a helyi közösségnek, mivel a tanácsköztársaság hibáit, bűneit a zsidók számlájára írták. Pfeiffer rabbit letartóztatták, noha ő volt, aki a háború alatt a szerb megszálláskor kimagasló hazafias viselkedésével tűnt ki! Szabadulása után Pécsre költözött és ott, aztán Monoron folytatta rabbiságát. A deportáláskor teljes családjával Dachauba került, ahonnan már sohasem tért vissza. Egyetlen életben maradt utóda, fia Izraelbe telepített le.

A sümegi hitközség életében Pfeiffert 1920-ban Péner Miklós követte, majd két évvel később

Telt ház a Dohány Chanukka ünnepségén

December 29-én, csütörtökön tartotta körzetünk hagyományos Chanukka összejövetelét, melyen a Thököly zsinagóga több tagja is részt vett az ünnep hatodik napján. A gyertyákat vendégeink főrabbi, Kardos Péter, illetve főkantorunk, Fekete László gyújtották meg. Főrabbin, dr. Frölich Róbert országos főrabbi pedig rövid beszélt az ünnepéről és annak aktualitásairól.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

A Dohány zsinagóga kórusa kényszerből az utolsó pillanatokban is alakított programján, mert többen náthásan léptek színpadra. Rudas Dániel kántorunkon is lehetett látni, hogy beteg, de szinte minden második dalt ő énekelt – remekül! A fenti nehézségek ellenére is kiváló műsor konferansziéja ezúttal is főrabbin volt. Olykor a közönség is énekelt, s az előadás közben és végén megérdemelten szölt többször a taps. Kórusunk után az Old Songs Duó retró slágereit hallgathattuk, miközben az elmaradhatatlan fánkbold falatoztunk.

Haszene a Goldmarkban

Újrindult a Dohány körzet népszerű Kulturális Páholya. Az idei első előadáson, január 15-én ezúttal a Sabbatshong együttes mutatta be a Haszene, avagy Yoshke utazik című zenés jiddis darabját, a szinte dugig telt Goldmark-teremben.

A majd másfél órás műsorban ismert, és kevésbé ismert dalokat hallhattak az érdeklődők, akik a zenekar tagjai mellett, a színdarabban aktívan résztvevő gyerekeket is lelkesen tapsolták meg az előadás végén.

Megszületett Rudas Hanna Narmin

Örömmel értesítjük a Pesti Sólet olvasóit, hogy január 18-án megszületett kántorunk, Rudas Dániel, és párja, Szulejmanova Kulnar harmadik kislánya, Rudas Hanna Narmin. Az ifjú hölgy érkezésekor 50 centi és 2870 gramm volt, s azóta napról-napra nő. Baba, s mama jól érzi magát. Nővérei pedig már barátkoznak vele, mint a fotón is látható.

Egészséget és sok boldogságot kívánok a csöpp-ségnek! No, meg a szülőknek és nővéreknek!

Születésnaposokat ünnepeltünk

Január első szombatján, a Dohány utcai körzetben az elmúlt években hagyománnyá vált módon több születésnapoknak is gratuláltunk. Rusz Zoli barátunk esetében pótoltuk a decemberi „adósságot”, míg a januáriak közül Kunos Pétert, Heisler Andrást, illetve Gyertyános Andrást köszöntöttük. /Péter most csatlakozott a „hetvenesek” klubjához! Klein Judit, mindenkit külön-külön dalban.

Két héttel később (21-én), a Scheiber-körzettel tartott közös salessüdeszen, főkantorunk, Fekete László édesanyját, Elvira nénit köszöntöttük 90. születésnapja alkalmából.

Nádel Tamás, elnökünk szokás szerint kedves szavakkal – és némi humorral – üdvözölte az említett ünnepelteket, míg főrabbin, dr. Frölich Róbert megáldotta őket.

Tizenöt gyümölcs Svát 15-én

Az előttünk álló hónap egyetlen jelentős ünnepe, Tu BiSvát, más néven Chámisó Ószor BiSvát. A név csupán dátum, s az emléknep Svát hónap 15-e. A fák iránti tisztelet a legrégebbi időkben is fontos volt a zsidók számára, a gyümölcsfák védelme még inkább. Ezt igazolja, hogy gyümölcsöt termő fákat háború idején sem volt szabad kivágni. A fák újévét a Talmud rögzíti, több más évkezdet közepette.

Mint a fentiekből is kiderül, a zsidóságban több újév is van. Ez nem is olyan furcsa, mint amilyennek hangzik az elsőre. A nem zsidó naptári évben is sokféle évkezdet és – vég van. Gondoljunk csak a tanév kezdetére és végére, vagy akár a pénzügyi évre.

A legfontosabb új esztendő természetesen Rajs Hásónó, Tisri hónap elsején és másodikán.

Új évkezdet továbbá Niszán hó elseje, a királyok új éve. E dátumtól számították a királyok uralkodásának éveit. Elul első napja a tizedek új esztendője. E naptól számították a terményekből való adófizetési kötelezettséget. Végezetül Tu BiSvát, azaz Svát hónap 15. napja a fák újévéként ismeretes. A "Tu" nem szó, hanem, mivel a héber nem használja sem az arab, sem a római számokat, így a betűk rendelkeznek számértékkel. A két héber betű: a ו = 9, és a י = 6, együtt kiadja a napot, a 15-öt. Azért nem írjuk a számot a logikus 10+5-ös felbontásban, mert e számoknak megfelelő betűk egybeolvasva I.ten egyik nevét adják ki.

Az ókori Izraelig nyúlik vissza a Fák újévére emlékezés, amelyet a zsidóság szerte a világon a mai napig megtart. Így minden fának ez a születésnapja, s ezért, Izraelben svát hónap 15-én ültetik a fiatal csemetéket, még az iskolások is.

Tu B'Shevat eredeti célja a fák terméséből adandó tized kötelezettségének kiszámítása volt. Mózes III./ 19:23-25 kimondja, a fák gyümölcsét nem szabad fogyasztani az első három évben, a negyedik év termését áldozatként be kell mutatni, és utána, az ötödik évtől lehet csak enni a gyümölcsöt. Tu BiSvátkor a fa életének egy újabb évébe lép. Ha Svát 14-én ültettek egy fát, akkor az Tu Bisvát után már második évébe lépett, míg ha Svát

16-án ültették, akkor csak a következő Tu Bisvátkor lett két esztendő.

Tu BiSvát nem szerepel a Bibliában. A Misna, a zsidó szóbeli hagyomány 200 körül kodifikált gyűjteménye említi meg Rajs Hásónó traktátusban. Kevés hagyománya, vagy szokása van e napnak. Mózes V/8:8 alapján Izrael földjének hét kiemelkedő terménye van: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, az olajbogyó és a datolyaméz. Eredetileg ezeket fogyasztották e napon. Később Európában, ahol e gyümölcsök nehezen voltak elérhetőek, Izrael földjéről származó szentjánoskenyeret fogyasztottak, mivel e növény jól tűrte a hosszú utat.

A középkori kabbalisták vezették be a sok gyümölcs fogyasztásának szokását. A gyümölcsök számának növelése I.ten dicsőítését jelenti, aki számtalan növényt teremtett. Szintén középkori kabbalista szokás, amely nálunk nem terjedt el, hogy a pészachi széder mintájára TuBisvát-i szédert tartanak.

Széles körű és szép szokás, hogy legalább egy olyan gyümölcs legyen, melyet az adott esztendőben még nem ettünk, így arra egy külön bróchet, a sechehejjonut kell mondanunk. Ezzel az áldással hálát adunk I.tennek, hogy megérhettünk egy újabb szép napot.

Magyarországon gyümölcsökkel idézzük fel az ünnepet, fán termő gyümölcsöket és aszalt gyümölcsöket fogyasztunk, ha van rá lehetőség, a fent említett, Izraelben is honosak közül minél többet.

Idén az ünnep szombatra esik. Ezt a szombatot a dal szombatja névvel is illetik. Ezen a napon felolvassák énekelve Mózes diadalénekét és Debóra énekét. Mindkét ének a győzelemről szól

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:

Sálom!

és

Mázel tov!

Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben megrendelheti a

WWW.ZSIDOKONYVEK.HU

webshopban.

Az ár kötetenként

3570 Ft.-

Ünnepeink - színezőkönyv

A Zsidó ünnepek című színezőkönyv majd 30 rajzon keresztül ismerteti meg a gyerekekkel a zsidó ünnepeket és azok legfontosabb kellékeit. A kreatív alkotás mellett lehetőség nyílik beszélgetni az ünnepekről és memorizálni a látottakat. Trenderli, fánk, Megillah, Széder tál, kótábla, sófár... mind-mind arra várnak, hogy a gyerekek megtöltsék őket színekkel!

Megrendelhető a **www.zsidokonyvek.hu** webshopban.

A DOHÁNY KÖRZET FEBRUÁRI PROGRAMJA

Minden hétköznapi reggeli ima 7:30, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában.

- Február 3. Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
 Február 4. Reggeli ima a Hősökben 9:30
 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:40
 Február 5. **Kulturális Páholy: Rejtő-est, 15:00¹**
 Február 7. „Zsidóságunk alapjai” tanfolyam a Talmud-Tórában 17:00
 Február 10. Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
 Február 11. Reggeli ima a Hősökben 9:30
Tu BiSvát: esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:50
 Február 14. „Zsidóságunk alapjai” tanfolyam a Talmud-Tórában 17:00
 Február 17. Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
 Február 18. Reggeli ima a Hősökben 9:30
 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 17:00
 Február 21. „Zsidóságunk alapjai” tanfolyam a Talmud-Tórában 17:00
 Február 24. Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
 Február 25. Reggeli ima a Hősökben 9:30
 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 17:10
 Február 28. „Zsidóságunk alapjai” tanfolyam a Talmud-Tórában 17:00
 --

¹A rendezvény ingyenes, regisztráció kötelező: fulopvildi@gmail.com, 06-30-539-4683

Elkészült az új tábla

Egyrészt szomorú, másrészt örömteli, hogy betelt mindkét tábla a Jahrzeit-falon. Szomorú, hiszen azt jelenti, sok-sok eltávozott szeretettünkre kell emlékezni. Örömteli, mert bizonyítja, jó ötlet volt, illetve így sokan állíthattak emléket elhunyt hozzátartozóiknak. A körzet vezetése a jelentős igényt figyelembe véve úgy döntött, újabb táblát állít a Dohány utcai zsinagógában.

Az új táblát, a kis névtáblákkal, illetve a gyertyákkal a Zsidó Kulturális Fesztiválra áadták, így a fesztivál látogatói már megtekinthették azt a zsinagóga bejáratánál.

Aki korábban elmulasztott jelentkezni, s most úgy gondolja, ily módon emlékezne elhunyt családtagjára, még nem készt el, és pótolhatja. Jelentkezni a templomkörzetben Fülöp Ildinél lehet.

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!

Bankszámlaszám:

11707024-20359234-00000000

IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Moussong Sándorné	február 1.	Dr. Sokolyi László	február 5.	Vadas Árpád	február 14.	Róna Sándor	február 18.
Fekete Imre	február 1.	Körner Walter	február 7.	Katarina Svarcova	február 14.	Farkas Jenő	február 22.
Polgár György Gábor	február 1.	Liszenberg Salomonné	február 7.	Hirn Károly	február 14.	Deutsch Marianna Mirjam	
Grünwald Béláné	február 2.	Nádél László	február 7.	Suchman Andor	február 15.		február 24.
Blau Sándorné	február 4.	Gordon Zsuzsa	február 7.	Piskó Andorné	február 16.	Schaffer D. Dezsőné	február 24.
Márkus Lászlóné	február 4.	Blau Sándor	február 8.	Zallel Béláné	február 17.	Zóber Jenő	február 24.
Schwartz József	február 4.	Silberer Mihály	február 10.	Réti Gyula	február 18.	Kemer Sarolta	február 28.
Lax Tibor	február 4.	Somló Andor	február 12.	Rosenstein Dávid	február 18.		

